

SPRÁVNÝ PŘEKLAD?

Jan-Marek Šík, Ph.D. / Ústav jazykovědy a baltistiky

Baltistika na FF MU

- specializace litevština / finština
 - další jazyky: lotyština, estonština, maďarština
- překladatelské semináře v nmgr. studiu
 - finština (pod vedením M. Hejkalové):
 - [Studenti přeložili Waltariho Válku o pravdu | Filozofická fakulta MU \(muni.cz\)](#)
 - PLAV 2024/2: Příští stanice Finsko. Finská přistěhovalecká literatura.

Specifika finštiny

- ugrofinský jazyk, strukturálně hodně odlišný od češtiny
- schopnost vyjádřit jedním slovem to, co čeština musí popsat vícero:
 - taloissammekaan = ani v našich domech (talo+i+ssa+mme+kaan)
 - tultuani = když jsem přišel; (olla) nukkuvinamme = předstíráme, že spíme; (olla) putoamaisillaan = málem spadl/spadli + padá, padají (ale není jisté, že skutečně spadnou)
- absence budoucího času (vyjádřeného speciálními tvary slovesa)
 - Odota, soitan äidille! (Počkej, volám mámě / zavolám mámě!)
- absence gramatického rodu
 - Hän rakastaa häntä. = ?
 - hän = ona / on, rakastaa = milovat / miluje, häntä = ji / ho
 - možné překlady: Ona ji miluje. / Ona ho miluje. / On ji miluje. / On ho miluje.
 - pozor na slovosled! X Häntä hän rakastaa.
 - promítá se do literatury a je nutno na to myslet při překladu:
 - Johanna Sinisalo: Ne před slunce západem (Ennen päivän laskua ei voi)

Specifika literárních textů ve finštině

Ranya ElRamly: *Auringon asema* (Postavení slunce, 2002, v Plav 2024/2)

- velká veřejná debata, „opravdová“ přistěhovalecká próza, bilingvní autorka x „jednoduchá“ finština (--- jak to překládat? Jaké jsou požadavky na beletrii ve finštině vs. v češtině?)
- běžná (z pohledu české překladatelské praxe) „nepřípustná“ repetice
 - jmen:
 - Moje maminka [měla] ladné kosti, **pitkät, pitkät sormet** (dlouhé, dlouhé prsty) a bledou kůži a prsteny, do nichž se žádný z mých prstů nevměstná.
 - X Moje maminka [měla] ladné kosti, **dlouhé, předlouhé prsty** a bledou kůži a prsteny, do nichž se žádný z mých prstů nevměstná.
 - sloves typu olla (být), tulla (přijít, přijet...), sanoa (říct) apod. (které není pocíťováno jako stylistický nedostatek)
 - ukázka

Specifika literárních textů ve finštině

- Zkusme si to 😊
- „Ale v Saúdské Arábii na ni muži pokřikovali z oken aut, kolem domu byla vysoká hradba a ona neměla žádné přátele, a táta byl v práci do večera, a tehdy si maminka pomyslela: tohle musí být to peklo, to žhnoucí místo, kde se nedá ani osvěžit pivem.“
- „Ale v Saúdské Arábii na ni muži pokřikovali z oken aut, kolem domu se tyčila vysoká hradba a ona neměla žádné přátele, a táta pracoval až do večera, a tehdy si maminka pomyslela: tohle musí být to peklo, to žhnoucí místo, kde se nedá ani osvěžit pivem.“

Překladatel: objevitel a (s)tvůřitel

- role překladatele coby zprostředkovatele a spojovatele kultur
 - zprostředkovává literaturu, kulturní a historický kontext, vytváří znalost a skrze ni (pozitivní) vazbu
 - obzvlášť u „malých“ jazyků závisají překlady na jednotlivcích či doslova jedné osobě, která zároveň aktivně prosazuje „svou zemi/jazyk“ u nakladatelů
- Vladimír Macura (1945–1999)
 - literární vědec, kritik, spisovatel a překladatel z estonštiny
 - leden 1974: založení Baltského svazu
 - mezi 1974 a 1989 přes sto padesát textů týkajících se Estonska (překlady, zprávy o aktuálním dění, hesla o spisovatelích ve slovnících, studie, doslovy u překladů jiných překladatelů...), bez samizdatu
 - role VM a jeho „týmu“ + estonská literatura ≈ sovětská literatura
 - konec po revoluci: estonská literatura ≈ sovětská literatura

- Viivi Luiková (nar. 1946): Jaro roku sedm (*Seitsmes rahukevad*, 1985, č. 1988–89/2024–25?)
 - překlad je produktem činnosti překladatele, která je produktem své doby, tedy:
 - a) literárního prostředí, kulturních potřeb a překladatelské tradice, do kterého vstupuje:
 - společenské prostředí: téma kolektivizace 50. let + v 80. letech byla v Estonsku i u nás v plné síle generace, pro niž byla formativní;
 - --- snaha o větší univerzalizaci překladu: zastírání estonských reálií (přejmenovávání postav, promazávání est. toponym, „domestifikace“ kulturních narážek, aby je chápal český čtenář)
 - literární tradice + překladatelova „ambice“: „vylepšování“: „propracovanější“ básnický jazyk, „oprava“ metafor, „barvitější“ přirovnání
 - „Oni ti Estonci potřebují někdy trochu pomoci.“ (VM?)
 - b) i politicko-společenské atmosféry: v Estonsku nebyl cenzurován x autocenzura ze strany překladatele? (téma znárodnování)
 - = „Překladatel je všude.“
 - Jak tohle redigovat „v jiné době“? Co „opravit“?

Překladaatelé Severu

Překladaatelé
Severu

- [Překladaatelé Severu » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)
- [Překladaatelé Severu | Facebook](#)
- Obecné
 - [Etický kodex Překladaatelů Severu » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)
 - [Brožura Mapování smluvních podmínek / Mapping of Contractual Conditions Brochure » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)
- Praktické
 - O smlouvách
 - [Zásady uzavírání licenčních smluv » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)
 - [Vzorová smlouva překladaatele s nakladatelem » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)
 - [Překladaatelský checklist » Překladaatelé Severu \(prekladateleseveru.cz\)](https://prekladateleseveru.cz)

Děkuji za pozornost